

Az év élőlényei 2018-ban

A különböző szervezetek ebben az évben is megválasztották és közzétették az idei év élőlényeit. A lista tovább bővült, hiszen a programgazda Magyarhoni Földtani Társulat és a Magyar Természettudományi Múzeum szervezésében az élettelen világ felé is nyitottak. Megválasztották az év ásványát, a fluoritot, illetve az év ősmaradványát a Balatonites-Ammoniteszt. A cél, az élőlényekhez hasonlóan, az ismeretek bővítése, valamint minél szélesebb körben felkelteni az érdeklődést a természet élettelen szépségei iránt is.

A *kornistárnicsot* választották az év vadvirágának, amely Európa nagy részén honos. Hazánk legerjedtebb tárnicsa,

többnyire hegy- és dombvidékeken, valamint szórványosan az Alföldön is előfordul. Üde és kiszáradó lápréteken, hegyi- és mocsárréteken tenyészik. Közepes termetű, 20–60 cm magas évelő növény, amelynek átellenes szárlevelei szálasak. A dekoratív virágzat kevés virágú, a virágok egyesével vagy kisebb csoportokban a szár csúcsán, illetve a felső részekben helyezkednek el. A sötét égszínkék, 3–5 cm-es virágok hosszúságú harang alakúak, a pártát belül egy világosan pettyezett sáv díszíti. Július végétől szeptember végéig virágzik. Elsősorban élőhelyeinek megszűnése vagy átalakítása veszélyezteti. Hazánkban 1982 óta védett.

A *virágos kőrís* lett az év fája. Közép- és Dél-Európában honos, nálunk a karsztbokorerdők jellemző, szárazságot tűrő fafaja. Többnyire kis termetű, törzse rendszerint már alacsonyan elágazik. Lombfakadás után, május elején virágzik. Nevét sárgásfehér színű, édeskés illatú, feltűnő virágáról kapta.

Az év faegyedének hazánkban 2017-ben a Kelet-Mecsekben, Zengővárkony határában található évszázados szelídgesztenyét választották. Nem-

zeti győztesként részt vesz a 2018 év elején zajló európai versenyen, amelynek győztese az Európai Év Fája címet nyeri el.

Kevésbé ismert, de a Magyar Gyógyszerésztudományi Társaság néhány éve megválasztja az év gyógynövényét, amely ebben az évben a *levendula* lett. A Magyar Kertészeti Szaporítóanyag Nonprofit Kft. az év gyümölcsének egy ősrégi, Erdélyből származó gyümölcsfaját, a *fekete tányéralmát* választotta.

A *süngomba* lett az év gombája. Ez a kevésbé ismert, parazita faj a háborítatlan, üde bükkösökben és tölgyesekben fordul elő. Ehető, valamint gyógyító hatású, a tradicionális kínai gyógyászatban aromái és gyógyhatása miatt is megbecsült. Hazánkban 2005 óta védett.

Az *óriás-szitakötő* lett az év rovára. Az északi területek kivételével Európa nagy részén honos. Inkább a sík vidékeket részesíti előnyben, de az alacsonyabb hegy- és dombvidékeken is előfordul. Hazánk nagy részén, a vizektől távolabb is találkozhatunk vele. Az egyik legnagyobb méretű szitakötőnk, testhossza 7–8 cm, szárnyainak fesztávolsága 10–11 cm is lehet. A hímek potroha égszínkék, fekete rajzolatokkal, a nőstényeké zöldeskék alapszínű. Barnás árnyaltú szárnyai átlátszóak. Magányosan él. Lárvai kisebb-nagyobb állóvizekben egy év alatt fejlődnek ki. A lárvák többnyire vízi rovarokat és ezek lárvaikat fogyasztják. Kifejlett egyedeivel leginkább májustól augusztusig találkozhatunk.

A *balint* választották az év halának. Közép- és Kelet-Európában elterjedt, őshonos halfajunk. Hazánk nagyobb folyó- és állóvizeiben szinte mindenütt megtalálható, de érzékeny a víz tisztaságára. Karcsú, mérsékelten magas, oldalról lapított testét apró, ezüstszerű pikkelyek fedik. Jellegzetessége a mélyen kimetszett farokúszó és a magas hátúszó. Ragadozó életmódot folytat, bár a szájában nincsenek fogak. Általában kisebb csapatokban él, a nyílt vízfelületeket kedveli, ahol kedvenc zsákmányára, kűszökre vadászik. Hazai állománya stabil, ezért horgászata engedélyezett. Nagytermetű faj, elvétve a 10 kg-ot is elérheti.

Az *elevenszülő gyík* lett az év hullője. Ez a legnagyobb elterjedési területtel rendelkező gyíkfaj. Nevét onnan kapta, hogy utódai már az anya testében kikelnek a tojásból. Sajátos szaporodási módja miatt a sarkkörön túli te-

rületeken is megél, ezáltal minden más hullónél északabbra jutott. Kis termetű gyík, amelynek a háta világosbarna alapon világos és sötét foltokkal tarkított. A hát közepén vékony, sötét csík húzódik. Tápláléka bogarakkból, pókokból, százlábúakból, valamint rovarlárvákból tevődik össze. Hazánkban meglehetősen ritka, ezért fokozottan

védett faj. Három területről, a Hanság-ból, a Turjánvidékről és a Szatmár-be-regi lápokból ismert, ezek mindegyike jégkorszak utáni maradványterület.

A *vándorsólymot* választotta az év madarának a Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület elnöksége ebben az évben. Ezzel a döntéssel szeretnék felhívni a fajra a figyelmet, amely több évtizednyi szünet után húsz éve, 1997-ben jelent meg újra költő madárként Magyarországon.

Az év emlőse a *földikutyka* lett. A rágcsáló életmódú földikutykák Eurázsia sztyeppéinek jellegzetes, föld alatti életmódot folytató emlősei. A Kárpát-medencében öt, külsőre és életmódjukat tekintve hasonló, de genetikailag eltérő fajukat azonosították a kutatók. Ezek az egyedüli olyan szárazföldi gerincesek, amelyek itt alakultak ki, és kizárólag a Kárpát-medencében fordulnak elő. Mintegy 20 cm hosszú, hengeres testű, hamuszürke színű állatok, amelyek teljes mértékben alkalmazkodtak a föld alatti életmódhoz, ezt támasztja alá a szemek hiánya. Hajdan az ország sík vidékein mindenütt honosak voltak, de a legelők eltűnésével, élőhelyeik beszántásával állományaik nagy része kipusztult, a megmaradók pedig elszigetelődtek. Teljes hazai állományát mintegy 800 példányra becsülik, ezáltal a földikutyka közvetlenül a kipusztulás szélére sodródott, ezért is fokozottan védett.

Andrési Pál
okl. erdőmérnök

Képek: **Nagy László** (konristárnics),
<http://fungi.myspecies.info> (süngomba)